

7/17112
GK 58

T.C.
TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.12.0.SGB.0.03-610- 347
Konu : Soru Önergeleri

28 .01/2011

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 06.01.2011 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-27236 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Denizli Milletvekili Ali Rıza ERTEMÜR'e ait 7/17113 esas nolu ve İzmir Milletvekili Selçuk AYHAN'a ait 7/17112 esas nolu, yazılı soru önergelerine ilişkin Bakanlığımız görüşleri ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Mehdi EKER
Bakan

EKLER:

1. Görüş 7/17112 (3 sayfa)
2. Görüş 7/17113 (2 sayfa)

YAZILI SORU ÖNERGESİ

Önerge Sahibi : Selçuk AYHAN
İzmir Milletvekili

Esas No : 7/17112

Basınımızda yer alan haberlerde; Dünyanın önemli haşhaş üreticilerinden olan Türkiye'nin geleneksel ürünleri arasında gösterilen ve "güvercin gözü" olarak da bilinen mavi haşhaşın Toprak Mahsulleri Ofisi'nin (TMO) tohum ıslah çalışmaları nedeniyle, özelliğini yitirdiğine yer verilmektedir.

Haberin devamında, üreticilerin elde ettikleri aranan, tohum ve diğer giderleri karşılamaya yetmediği; yaşanan istikrarsızlık nedeniyle ülkemizin morfin üretiminin tehlikeye girdiği ve dışa bağımlı hale geldiğine dikkat çekilmektedir. Ülkemizde halen yılda 200 milyon dolar ekonomik büyüklüğe sahip olan haşhaştan geçim sağlayan 100 bin aile bulunmaktadır. Yaşanan kriz konusunda TMO ise soruları yanıtızsız bırakmaktadır.

Konuyla ilgili olarak:

SORU 1) TMO'nun tohum ıslah çalışmasını nedeniyle yaptığı çalışmaların haşhaş üretimimizi tehlikeye soktuğu iddiası doğru mudur? Sorunun kaynağı nedir?

CEVAP 1) Dünyada alkaloid amaçlı yasal haşhaş ekimi ve üretimi Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın denetimi ve kontrolü altında sınırlı alanlarda ve ülkelerde yapılmaktadır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın denetimi ve kontrolünde dünyanın tıbbi ve bilimsel amaçlı alkaloid ihtiyaçları; Türkiye, Hindistan, Fransa, Avustralya, İspanya, Macaristan ve Slovakya tarafından tedarik edilmektedir. Türkiye ve Hindistan Birleşmiş Milletler Teşkilatınca geleneksel haşhaş üreticisi ülkeler olarak kabul edilmektedir.

Haşhaştan ekonomik değer ifade eden tohum ve kapsül gibi iki önemli ürün elde edilmektedir. Ülkemizde haşhaş ekim alanlarından üretilen tohumlar yurtiçi ihtiyacı karşılandıktan sonra büyük bir kısmı özel sektör tarafından ihraç edilmektedir. Uyuşturucu madde ihtiva eden haşhaş kapsüllerinin tamamı ise bedeli mukabilinde Toprak Mahsulleri Ofisi'ne teslim edilmektedir. Çiftçilerden satın alınan haşhaş kapsülleri Afyonkarahisar İli Bolvadin İlçesinde yerleşik Afyon Alkaloidleri Fabrikasında işlenerek üretilen morfin ve türevleri ile yurtiçi ihtiyacının tamamı karşılandıktan sonra toplam üretimin % 95'i tıbbi amaçlı olarak talep eden ülkelere ihraç edilmektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisince çiftçilere dağıtılan tohumluklar, Bakanlığımızca sertifikalandırılan tohumluklar olup bu tohumlukların, üreticilerin ellerinde bulunan geleneksel tohumluklara göre daha yüksek morfin ihtiva ettikleri, tohum ve kapsül üretimi yönüyle de daha verimli oldukları belirlenmiştir.

SORU 2) TMO söz konusu ürünle ilgili yaptığı ıslah çalışmalarında hangi kurum ve kuruluşlardan destek almıştır? Üniversitelerin ilgili bölümleriyle bu konuda yapılan işbirliği var mıdır? Yoksa bu kabul edilebilir bir durum mudur?

CEVAP 2) Haşhaş tarımında verimliliğin, karlılığın ve rekabet gücümüzün artırılması amacıyla 1983 yılından bu yana Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Anadolu Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile sürekli işbirliği içerisinde olup, diğer Araştırma Enstitüleri, Üniversiteler ve TÜBİTAK ile proje bazında yapılan ortak çalışmalar çerçevesinde haşhaş tohumu ıslah çalışmalarını sürdürmektedir. Islah çalışmaları her yıl mutata olarak yapılan geniş katılımlı koordinasyon toplantılarında değerlendirilerek konu ile ilgili tüm uzmanların görüşleri alınmakta ve bir sonraki yılın çalışma programları belirlenmektedir.

SORU 3) Söz konusu ıslah çalışmasında "güvercin gözü" haşhaşın seçilmesinin özel bir nedeni var mıdır?

CEVAP 3) Ülkemizde yasal olarak haşhaş ekim izni verilen alanlardan; mavi, beyaz ve sarı renkli haşhaş tohumu üretimi yapılmaktadır. Bu üretimin yaklaşık % 50'si beyaz, % 30'u mavi ve % 20'si ise sarı tohum renkli haşhaş çeşidinden oluşmaktadır.

Yapılan ıslah çalışmaları neticesinde geliştirilen ve Bakanlığımızca tescil edilmiş olan mavi haşhaş çeşidinden üretilen tohumlarla ilgili bugüne kadar herhangi bir olumsuz değerlendirme alınmamıştır.

SORU 4) Ekmeğini haşhaş üretiminden sağlayan 100 bin çiftçi ailenin mağduriyetinin, giderilmesi için ne tür önlemler alınacaktır?

CEVAP 4) Haşhaş tarımı ile iştigal eden çiftçilerin bir mağduriyetleri söz konusu değildir. Bilakis haşhaş tarımının diğer tarımsal ürünlere göre karlı olması nedeniyle farklı iller ve değişik bölgelerden haşhaş ekim alanlarının genişletilmesi veya yeni ekim alanlarına izin verilmesine yönelik olarak alınan talepler sonucunda son iki yılda haşhaş ekim izni talep eden üretici sayısı 2007 ve 2008 yıllarına göre yaklaşık iki katına çıkmıştır.

SORU 5) Morfin üretiminde aksama yaşanmaması ve dışa bağımlılığın önlemesi için yapılan çalışmalar nelerdir?

CEVAP 5) Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü ve Araştırma kuruluşlarınca işbirliği içerisinde yürütülen haşhaş tohum ıslahı çalışmaları neticesinde bugüne kadar 18 çeşit tescil edilmiş ve haşhaş kapsülündeki morfin oranı % 0,4'den % 0,8 seviyelerine yükseltilmiştir. Ayrıca haşhaş tohum ıslah çalışmalarında; alternatif alkaloid içeren (tebain, noskapin) haşhaş çeşitlerinin de ıslah çalışmaları sürdürülmekte olup % 1'in üzerinde tebain ihtiva eden haşhaş çeşidi tescil edilmiştir. Yüksek miktarda noskapin ihtiva eden haşhaş çeşidinin üretimine yönelik hazırlanan TÜBİTAK projesi ise uygulamaya konulmuştur.

Tohum ıslah çalışmalarının yanı sıra, çiftçilerin yüksek morfin ihtiva eden tohumluk ihtiyaçlarının temini maksadıyla % 0,8 ve üzerinde morfin ihtiva eden tohumlukların sözleşmeli yetiştiriciler vasıtasıyla üretim çalışmaları devam etmektedir. Üretilen yüksek morfinli tohumlukların dağıtımına 2001 yılından itibaren devam edilmektedir.

Böylece Afyon Alkaloidleri Fabrikasının tam kapasite çalışması sağlanarak, ıslah çalışmalarının da katkısıyla % 25 civarında fazla morfin üretilerek yurt dışı piyasalarda rekabet gücü artırılmıştır. Yurtiçi morfin ve türevleri ihtiyacının tamamı karşılanarak üretimin % 95'inin ihracatı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kapsül ve tohum fiyatlarındaki artışa paralel olarak üreticinin toplam geliri artmış, diğer tarımsal ürünlere göre daha kârlı ve cazip olan haşhaş ekimine talep yoğunlaşmıştır.

2003-2008 yılları arası dönemde, kapsül ıslah çalışmaları neticesinde üretilen haşhaş kapsülünün işlenmesi sonucunda toplam 44.633 ton civarında fazla morfin (AMA) üretimi gerçekleştirilmiş olup takriben 16.700.000 ABD\$ tutarında artı kazanç sağlanmıştır.

SORU 6) Güvercin gözü haşhaşın ıslahına ilişkin çalışmaların, çok uluslu şirketlerin talep ve tavsiyeleri doğrultusunda yapıldığı iddiası doğru mudur?

CEVAP 6) Islah çalışmaları Afyon Alkaloidleri Fabrikasında ana girdi olan haşhaş kapsülünün morfin oranının rakip ülkelerdeki oranlara yükseltilmesi ile verimliliğin ve karlılığın artırılması için bir zorunluluk olup çok uluslu şirketlerin talep ve tavsiyeleri doğrultusunda yapıldığı yönündeki değerlendirme doğru değildir.

SORU 7) Bu ürün ve morfin konusunda dışa bağımlı hale gelmemizin sebebi nedir? Dışa bağımlı hale gelmemizle, bazı çıkar çevrelerine rant sağlandığı iddiaları doğru mudur?

CEVAP 7) Afyon Alkaloidleri Fabrikasında üretilen morfin ve türevleri ile yurtiçi ihtiyacının tamamı karşılandığı gibi dünya ihtiyacının da yaklaşık % 30'u ülkemizce tedarik edilmektedir.

Afyon Alkaloidleri Fabrikası tam kapasite ile çalışmakta olup yurtiçi ve yurtdışı morfin ihtiyacının karşılanmasında bir sorun bulunmamaktadır.

Afyon Alkaloidleri Fabrikasında üretilen morfin ve türevleri ile haşhaş tohumunun ihracatından yıllık toplam 80 milyon dolar civarında döviz girdisi sağlanmaktadır.

Bu açıklamalardan da görüleceği üzere morfin ve türevlerinde dışa bağımlılık söz konusu olmayıp, dünyanın tıbbi ve bilimsel amaçlı alkaloid ihtiyacının yaklaşık % 30'u ülkemizce karşılanmaktadır.

SORU 8) Konuyla ilgili açılan soruşturma var mıdır?

CEVAP 8) Basında yer alan bahse konu haşhaş ile ilgili habere ilişkin olarak Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü'nün cevabi görüşleri, anılan gazetenin 24 Kasım 2010 tarihli sayısında yayınlanmıştır. Ayrıca, anılan haberde görüş belirten sektör temsilcileriyle, konu ile ilgili bir sorunun bulunup bulunmadığı ile ilgili toplantı yapılmış, sektör temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda, basında yer alan haşhaş ile ilgili haberlerin abartılı olduğu ve görüşlerinin farklı yansıtıldığı belirtilmiştir.